

Klimatförändringarna:

Ett moraliskt problem – inte ekonomiskt eller tekniskt!

I 1800-talets USA blev det på en tioårsperiod helt omoraliskt och omöjligt att ha slavar. Låt oss hoppas att det inom samma tidsrymd blir helt omoraliskt att bränna upp fossila kolväteföreningar. Den enklaste åtgärden är att sänka hastigheten på våra vägar, skriver Poul Kongstad, nyligen hemkommen efter läkararbete i Kenya.

Efter en period av arbete som läkare i den fattiga och tätbefolkade Nyanza-provinsen i Kenya står det klart för mig att skulden till de globala klimatförändringarna är den industrialiserade världens rovdrift på planeten. Bonden, läraren eller sjuksköterskan i Kenya har ingen skuld i de accelererande problem som klimatförändringarna skapar. Han eller hon lever redan ekologiskt och producerar ingen onödig koldioxid.

Vi ser i Kina, England, Sydeuropa och Sverige hur skördar förstörs, skogar brinner upp och hur ofta äldre människor dukar under i stark hetta eller i våldsamma vattenmassor. De flesta är idag överens om att det är människan som påverkat klimatet till det sämre. Desinformationen kring miljöforskningen har dock varit stor eftersom stora ekonomiska och politiska intressen påverkas. När etablissemangen och tillhörande medier, så sent som för ett år sedan, hävdade att forskarvärlden inte var enig i klimatfrågan, så var detta inte sant. De flesta i forskarvärlden har länge varit eniga om att människan påverkat det globala klimatet, medan endast ett fåtal forskare har varit ifrågasättande.

Man behöver emellertid inte vara Nobelpristagare för att förstå att om jordens fossila bränslen, som bildats under mycket lång tid, plötsligt bränns upp

under loppet av drygt hundra år så återbördas energin, vattnet och koldioxiden i ett helt vansinnigt tempo till atmosfären. Detta medför helt logiskt snabbt stigande temperaturer, stormar och generella klimatförändringar. Fossila bränslen är kolföreningar som bildats genom växternas fotosyntes med energi från solen och svunna tiders koldioxid och vatten i atmosfären. Biobränslen däremot förändrar inte klimatet, eftersom de odlas idag, med absorption av den befintliga koldioxiden. Därför återför inte biobränslen planeten till ett tidigare och varmare klimat som fossila bränslen gör. Tyvärr har inte alla klart för sig denna skillnad, vilket gör klimat-

debatten möjlig att manipulera, ofullständig och flummig.

Som läkare i västra Kenya har jag träffat många patienter. Jag har inte träffat några överviktiga patienter ute i byarna. Jag har inte mätt upp ett enda högt blodtryck, och jag har inte haft någon patient med akuta hjärtbesvär. Däremot har jag har behandlat många patienter till låg kostnad för allvarliga men botbara infektionssjukdomar. När jag anländer till Kastrups flygplats får jag en glimt av hur vi västerlänningar förmodligen uppfattas av resten av världen: bleksiktiga, tjockt underhudsfett och stressade men åkandes rullband!

Inne i huvudhallen på flygplatsen står en amerikansk bil av märket Hummer med reklam för vodka lackerad på sidorna. Bilen är en omgjord pansarvagn försedd med en stor motor och små fönster. Hela installationen signalerar brutalitet och makt, vilket troligen är avsiktligt för att locka till sig köpare av såväl bilen som vodka. Den häftiga reklamen, för en globalt sett helt onödig och trafikfarlig produkt som vodka, förstärker det ignoranta uttrycket. Reklam är alltid en

Mycket tung stadsjeep med vodkareklam på Kastrups flygplats. »Hela installationen signalerar brutalitet och makt, vilket troligen är avsiktligt för att locka till sig köpare av såväl bilen som vodka. Åsynen gör mig bedrövad när jag anländer från tredje världen«, skriver Poul Kongstad.

POUL KONGSTAD
Rotarys läkarbank,
Lund/Homa Bay, Kenya
drpoulkongstad@hotmail.com

Foto: Poul Kongstad

spegling av gällande värderingar och önsknings. Det innebär att på den dyraste reklamplatsen på en storflygplats finns endast reklam som har allmängiltighet hos en majoritet av besökarna. Åsynen av »monsterbilen« gör mig be- drövad när jag anländer från tredje värld- den.

På Öresundståget till Sverige talar nå- gon om sommarens förfärliga regnande. I framtiden kommer vädret i Sverige en- ligt meteorologerna att bli både mycket torrare och mycket blötare. Under min bortovaro har FNs klimatpanel, IPCC, publicerat en sammanfattning av 29 000 olika mätserier av klimatet. Rapporten slår fast att det är den mänskliga akti- viteten som påverkat det globala klima- tet. För människor söder om Sahara blir det bara torrare – mycket torrare. I Kenya kommer man att få lida för att västvärlden bränt upp kolossala mäng- der olja och kol under drygt ett sekel.

Den kenyanske bonden som jag följer med ut på majsfältet berättar, lågmält på perfekt engelska, att klimatföränd- ringar nog också drabbat hans del av världen. Normalt kommer regnen i maj-juni, men de senaste åren har det inte kommit speciellt mycket.

I våras medverkade jag i TV-program- met Agenda. Jag bad svenska folket att

vi enkelt kan hjälpas åt med att minska koldioxidutsläppen genom att minska hastigheten på vägarna. Kommenta- rerna efteråt på nätet var många och mestadels positiva. Detta signalerar att direkta åtgärder till gagn för klimatet inte är så tabubelagda som många politi- ker tycks tro.

En generell hastighetsminskning är den absolut enklaste och snabbaste vägen att över en natt minska koldioxidutsläp- pen. Det är också en åtgärd där alla kan hjälpa till. Bilismen står för den enskilt största delen av koldioxidutsläppen i världen. Drivmedelsförbrukningen ökar exponentiellt med ökande hastighet, vil- ket innebär att stora besparingar kan göras med relativt måttliga inskränk- ningar. På köpet får man stora hälso- vinster och en allmänt förbättrad miljö i samhället.

I samma program medverkade natur- filmaren David Attenborough, och han menade att klimatproblemet måste bli en moralisk fråga för att en förändring skall komma till stånd. Han pekade på hur snabbt man i USA på 1800-talet ändrade inställning till slaveriet. Från att ha varit en självklar rättighet för många besuttna människor att ha slavar, blev det på en tioårsperiod helt omoraliskt och omöjligt. Låt oss hoppas att det inom samma tidsrymd blir helt omora-

listk att bränna upp fossila kolvätefö- reningar

Om klimatfrågan är moralisk så är upp- giften initialt politisk. Många politiker är emellertid rädda och har inte förstått hela sitt demokratiska uppdrag. Man tror att det politiska uppdraget enbart går ut på att spegla väljarnas rådande värderingar. Men politik handlar lika mycket om att påverka värderingarna i samhället. Att som politiker ha en över- tygelse och vision som är till förmån för samhället i stort. Ett samhälle som idag är globalt och där vi i västvärlden är skyldiga till att de fattigare ländernas klimat blivit sämre. En viss ödmjukhet och beredvillighet till mindre uppoff- ringar borde rimligen vara på sin plats, med tanke på den förödelse vi ställt till med.

Vilken politiker i Europa vågar bli hi- storisk och börja reträtten från ett sam- hälle där en vodkaindränkt stadsjeep i hög fart utgör normen för framgång och lycka? Republikanen Arnold Schwar- zenegger har börjat i Kalifornien, och Volvos VD Leif Johansson har miljöpro- filerat sitt företag och bett om politiska beslut för framtiden. Finns det någon svensk politiker som har samma mod?

■ *Potentiella bindningar eller jävs- förhållanden: Inga uppgivna.*

APROPÅ! Sjukskrivning

Arbetsförmågan kan inte utnyttjas på grund av nuvarande regelsystem

Vid till exempel halv sjuk- skrivning eller halv sjukersättning kan vi med nuvarande regler i all- mänhet inte vara på vår ar- betsplats mer än halvtid.

Vi får halv ersättning från vår arbetsgivare. Vi förväntas göra skäl för halv lön på halv arbetstid. Det stämmer sällan överens med hur nedsättning av arbetsförmågan ser ut. Många skulle kunna göra halv arbetsinsats men skulle för det behöva mer än halv ar- betstid.

Vid rehabilitering av arbets- lösa med nedsatt arbetskapa- citet kan vi arbeta med löne-

bidrag. Den som anställs med lönebidrag kan känna att han eller hon bidrar till sin orga- nisation även om han/hon bara orkar eller klarar hälften så mycket som arbetskamra- terna. Lönebidraget gör att man trots nedsatt kapacitet bidrar motsvarande kostna- den.

I linje med det som politi- kerna kallar arbetslinjen är det viktigt att göra det möjligt och positivt för så många som möjligt att vara delaktiga i ar- betslivet. För det borde vi inte bara använda en reduktion av arbetstiden för att underlätta för människor som har svårt att orka utan även erbjuda

möjlighet att arbeta med re- ducerat tempo och reduce- rade krav.

Som företagsläkare har vi medverkat till att massor med människor, till exempel i äld- reomsorgen och i våra skolor, med sorg i hjärtat har fått gå hem med sjukersättning, där- för att de inte ens under några timmar per dag orkat normalt tempo.

Hade personalen istället fått möjlighet att i lugnt tem- po bidra med det som han/ hon orkar, skulle han/hon fortfarande kunna bidra till vården av de gamla. Många lärare skulle mycket väl kun-

na arbeta med några få elever med speciella behov även om läraren inte längre orkar ar- beta med hela klasser.

Pengarna som vi använder till att sjukpensionera skulle till väsentlig del kunna använ- das till att göra människor at- traktiva på sin arbetsplats trots nedsatt produktionsför- måga.

Gunnar Torell
företagsläkare

Företagshälsan AB, Kungsbacka
foretagshalsan@markhalsan.se

Birger Rexed
företagsläkare,
Markhalsan AB, Kinna